

Itämeren ympärillä

Itämeren alueesta puhuttaessa on syytä tarkentaa, mistä puhumme – merialueesta vai merestä reuna-alueineen tai koko reunavaltioineen. Tässä *Idäntutkimuksen* numerossa olemme soveltaneet laajaa määrittelyä ja mukana onkin tekstejä, jotka käsittelevät toisaalta aluetta kokonaisuutena tai alueen osien välisiä suhteita, tai keskittyvät johonkin paikallisempaan teemaan.

Itämerta ympäröivät maat ovat keskenään erilaisia ja yhtäläisiä eri tavoin tarkasteltaessa niin historiaa kuin nykypäivän kehitystäkin. Alueen eri kielissä meren nimitys on erilainen viitaten kuitenkin yleensä maantieteelliseen sijaintiin. Suomessa Itämeri, Ruotsissa *Östersjön*, Saksassa vastaavasti *Ostsee*. Suomen kielessä *Itämeri* on vakiintunut käyttöön jo vuosisatoja sitten käännöksenä ruotsinkielisestä nimestä Suomen ollessa osa Ruotsia. Viron kielellä meren nimi on *Läänemeri* eli Lännen meri, venäjäksi *Baltijskoje more* eli Baltian meri.

Itämeren reuna-alueen maat ovat panostaneet viime vuosikymmeninä yhteistyöhön muun muassa ympäristöasioissa. Valtioiden sisällä etenkin rannikkoalueet ja -maakunnat ovat olleet tässä aktiivisia. Valtiotasolla Euroopassa on kaksi keskeistä rakenteellista toimijaa, Itämeren valtioiden neuvosto ja Euroopan unionin Itämeri-strategia. Itämeren valtioiden neuvosto on perustettiin 1992 edistämään demokraattista ja taloudellista kehitystä. Jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden ja ihmiskaupan estämiseksi, ydin- ja säteilyturvallisuuden parantamiseksi sekä kulttuuriperinnön säilyttämiseksi Itämeren alueella. Euroopan unionin Itämeri-strategia puolestaan julkistettiin 2009. Sen tavoitteena on meren pelastaminen, alueen yhdistäminen ja hyvinvoinnin lisääminen.

Maailmanlaajuisessa kontekstissa ympäristöasioissa uusimpia keskustelunavauksia on kiertotalous, jonka avulla pyritään kohti luonnonvarojen kestävämpää käyttöä, vähentämään ilmansaasteita ja hidastamaan ilmastonmuutosta. Kiertotaloudessa kulutus perustuu omistamisen sijasta palveluiden käyttämiseen: jakamiseen, vuokraamiseen sekä kierrättämiseen. Suomessa Sitra on listannut inspiroivimpien kiertotaloutta hyödyntävien esimerkkien joukkoon kalajauhon tuottamisen kotimaisesta silakasta ja kilohailista – näin kalankasvatuksessa pystytään vähentämään Itämeren fosforikuormaa. Maailman kiertotalousfoorumissa Helsingissä kesäkuun alussa kuultiin erilaisia tilannekuvia myös Itämeren alueen maista. Ruotsi on pienentänyt korjauspalveluiden arvonnisäveroä ohjatakseen ihmisiä vastuulliseen kuluttamiseen. Venäjän presidentin erityisedustaja Sergei Ivanov sanoi avajaisistunnossa Venäjällä olevan vielä matkaa kiertotalouteen, mutta hän lupaili kuitenkin, että Norilsk Nickelin tehdas Suomen rajan lähetyvillä toimisi jo vuonna 2018 nollapäästöillä.

Ympäristöteema on läsnä tässä numerossa muun muassa artikkelissa EU:n ympäristöhallinnasta ja kolumnisteilla. Toisessa artikkelissa Itämeri-kattauksemme laajenee tarkaste-

lemaan kuulumisen politiikkaa – sitä, miten Pohjola-Baltia-kokonaisuus näyttäytyy Viron presidenttien näkökulmasta. Itämerellä on erilaisia merkityksiä, niin konkreettisesti meren tilaan liittyvässä yhteistyössä kuin politiikan ja identiteettien tasolla.

Itämeri esittäytyy myös Saarenmaata esittelevässä luontokuvakoosteessa, joka siivittää lukijoita merelliseen tunnelmaan. Itämeri-teemojen täydennyksenä on monipuolinen Ajankohtaista-osio, jossa voi tutustua esimerkiksi professori Igor Vahroksen elämäntyötä käsitelleen seminaarin antiin.

Helsingissä 5.6.2017

Katja Lehtisaari